

PLAN FÖR JÄMSTÄLLDHET OCH LIKABEHANDLING

**VERKSAMHETSOMRÅDET FÖR FOSTRAN
OCH LÄRANDE I VANDA
SVENSKSPRÅKIGA SERVICEN 2022**

**Vantaa
Vanda**

INNEHÅLL

FÖRORD.....	3
JÄMSTÄLLDHET OCH LIKABEHANDLING I UTBILDNING	4
Jämställdhetslagen	4
Diskriminering och likabehandling	5
SKOLANS ARBETSGRUPP	6
ÅRSKLOCKA.....	6
TYNGDPUNKTSOMRÅDEN I OLIKA ÅRSKURSER	7
FÖRSLAG PÅ HUR JÄMSTÄLLDHET KAN KARTLÄGGAS I SKOLAN	8
SKOLSPECIFIK JÄMSTÄLLDHETS- OCH LIKABEHANDLINGSPLAN	9
LITTERATUR, LÄNKAR OCH MATERIAL	12
LOGGBOK FÖR DOKUMENTATION OCH PLANERING.....	13

FÖRORD

I Vanda jobbar vi för att alla ska få vara sig själva och känna sig respekterade och trygga. Likabehandling betyder att alla människor har ett lika värde och ingen diskrimineras på grund av t.ex. kön, sexuell läggning, språk, ursprung, nationalitet, religion, åsikt, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, ålder, politisk verksamhet eller annan orsak kopplad till personen. I en jämställd skola där alla behandlas lika känner sig varje elev trygg och vågar vara sig själv.

Undersökningar visar t.ex. att elever som antas vara pojkar eller antas vara flickor bedöms och bemöts olika. Eleverna blir inte bedömda som individer utan utgående från sitt antagna kön. Det är viktigt att öka medvetenheten om att ämnen/yrken/intressen inte behöver vara så könsbundna som de kan upplevas. Det handlar om att arbeta med djupt rotade föreställningar om kvinnor och män, flickor och pojkar och om att bryta mönster och synliggöra sociala regler, förväntningar eller begränsningar.

Denna plan har utarbetats för att de svenskspråkiga skolorna och gymnasiet i Vanda systematiskt ska jobba för jämställdhet och likabehandling.

I planen använder vi för enkelhetens skull benämningen elever, även om vi också syftar på studerande i gymnasiet. Också de arbetsgrupper som jobbar för trivsel och välmående kan gå under olika benämningar. Trots att den här planen hänvisar till flickor och pojkar och till lagar och undersökningar som utformats utgående från ett binärt sätt att se på kön och könsidentitet, så vill vi poängtera att vi är medvetna om problematiken kring detta. Vi strävar efter att inkludera alla, oberoende av könsidentitet.

Styrgrupp för välmående och trivsel, 2021

Frida Forsblom-Prittinen

Mia Förars-Pöytäniemi

Christina Jaakkola

Emelie Kallman

Teresa Vuorensola-Perkiö

Andrea Kortman

Simon Djupsjöbacka

JÄMSTÄLLDHET OCH LIKABEHANDLING I UTBILDNING

Jämställdhet är en central del av den finländska utbildningens värdegrund. Målet med jämställdhetsplanen är att främja jämställdhetsarbete och förebygga diskriminering i skolan. Alla ska ha samma möjligheter till utbildning och utveckling samt känna sig respekterade och trygga. Innehållet i undervisningen, undervisningsmetoderna och - materialet ska stöda jämställdhet. Vid val av arbetssätt, lärmiljöer och samarbetspartners ska man sträva efter att synliggöra och förhindra könsbundna attityder och rutiner.

Genom dialog kring jämställdhetsfrågor kan en verksamhetskultur utvecklas där jämställdhet får en betydelsefull position. Det är viktigt att påbörja arbetet redan i förskolan och i den grundläggande utbildningen eftersom barnens attityder rotas då.

Jämställdhetslagen

Syftet med jämställdhetslagen är att främja jämställdheten och förebygga diskriminering. Enligt 4 § i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män ska myndigheter i all sin verksamhet främja jämställdhet mellan könen planmässigt och målinriktat. Speciellt sådana förhållanden som hindrar jämställdhet från att uppnås ska åtgärdas.

Enligt 5 § i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män ansvarar utbildningsanordnaren för att flickor och pojkar, kvinnor och män har samma möjligheter till utbildning och yrkesmässig utveckling samt att undervisningen, forskningen och läromedlen stöder syftet med denna lag.

I en skolmiljö kan jämställdhet innebära t.ex. att alla elever oberoende av kön bemöts på samma sätt, får lika mycket talutrymme i klassen samt bedöms på samma grunder. Jämställdhet handlar om rättvisa villkor att forma sitt liv. En skolmiljö är inte jämställd ifall olika förväntningar, krav och föreställningar kring kön placerar elever i olika ställning. En god verksamhetskultur i skolan kännetecknas av genusmedvetenhet och lärarens vilja att agera jämställt.

Diskriminering och likabehandling

All offentlig och privat verksamhet ska följa diskrimineringslagen vars syfte är att främja likabehandling och förebygga diskriminering. Enligt 8 § i lagen får ingen diskrimineras på grund av kön, sexuell läggning, språk, ursprung, nationalitet, religion, åsikt, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, ålder, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet eller någon annan omständighet som gäller en enskild person. Diskriminering är förbjuden oberoende av om den grundar sig på ett faktum eller ett antagande i fråga om personen själv eller någon annan.

I en skolmiljö handlar jämlikhet och likabehandling t.ex. om hur man reagerar på och åtgärdar rasistiska uttalanden och sexuella trakasserier. Det är viktigt att lärare reflekterar över sina egna attityder och hur de kommer fram i undervisningen.

Verksamhetskulturen i en jämlik skola främjar delaktighet och gemenskap.

I skolorna i Vanda innebär jämställdhet och likabehandling att alla barn och unga har rätt till:

- lika god undervisning
- lika mycket uppmärksamhet och uppmuntran av lärare
- lika goda vitsord för likvärdiga studieprestationer
- lika bra möjligheter till handledning
- total frihet från sexuella trakasserier och nedvärderande, diskriminerande eller rasistiska kommentarer.

SKOLANS ARBETSGRUPP

Arbetet kräver en bred förankring i hela skolans verksamhet för att lyckas. För att arbetet ska bli ett kontinuerligt förändringsarbete i skolans vardag så är det viktigt att det leds av en särskild arbetsgrupp.

Arbetsgruppen ansvarar för att bl.a.

- följa upp att denna plan följs
- informera elever, personal och vårdnadshavare om hur skolan jobbar för jämställdhet och likabehandling
- ordna program, diskussioner och fortbildning för personal
- genomföra kartläggningar och enkäter
- uppdatera skolans egen plan

ÅRSKLOCKA

Exempel på hur arbetet kan planeras i skolan:

Augusti	Kort genomgång av planen i början av läsåret med personalen
Augusti-september	Skolans arbetsgrupp slår fast tyngdpunktsområden för året
Oktober	Tankeväckande övning på ett personalmöte
November-Januari	Kartläggning inom något delområde (arbetsgruppen)
Januari	Diskussion under ett personalmöte
Mars	Arbete i klasserna kring jämställdhetsdagen 19 mars
April-Maj	Utvärdering, planering inför nästa år (arbetsgrupp, kollegium)

TYNGDPUNKTSOMRÅDEN I OLIKA ÅRSKURSER

Nedan finns årskursvisa temaområden listade enligt årskurs. Det övergripande temat är bindande. Som bilaga till denna plan finns exempel på övningar och arbetssätt (hittas via skolans egen drive) som kan användas. I bilagan finns också olika aktiviteter och diskussionsunderlag som kan användas med personalen. Läraren, skolans arbetsgrupp eller eleverna kan hitta på egna arbetssätt och övningar så länge de tangerar det tema som slagits fast för den egna årskursen.

Klassläraren ansvarar för att genomföra övningarna i åk 1-6. I åk 7-9 och gymnasiet kan varierande lärare hålla lektionerna. Det kan vara separata temalektioner eller en del av en större helhet kring jämställdhetsdagen, som årligen infaller den 19 mars. Innehållet kan bestå av små tankeväckande övningar med tillhörande diskussioner. För de yngsta eleverna kan det kretsa kring en berättelse eller en lek, medan de äldre eleverna kan se på film, fundera över terminologin och göra olika övningar. Skolan kan också bjuda in utomstående experter för att behandla olika teman tillsammans med eleverna.

Årskursvisa temaområden

Åk 1	Genusmedvetenhet via t.ex. leksaker, kläder, hobbyer, yrken
Åk 2	Respekt och integritet
ÅK 3	Diskriminering
Åk 4	Olika familjekonstellationer
Åk 5	Stereotypa uppfattningar om flickor / pojkar, heteronormen kontra HBTIQ
Åk 6	Vad är jämställdhet? Vad är jämlikhet?
Åk 7	Könsnormer/heteronormen knutna till elevernas vardag
Åk 8	Skällsord, rasism, sexuella trakasserier
Åk 9	Framtidsplaner ur ett köns-och normperspektiv

Gymnasiet

Diskussioner, föreläsningar och övningar kring t.ex

- sexuell hälsa
- val av yrke eller fortsatt utbildning och diskussion om normer i arbetslivet
- diskussion om jämställdhet med tanke på hur vi använder språket
- diskussion om tillgänglighet i samhället
- begreppet intersektionalitet

De studerande ska aktivt tas med i planeringen och uppgörandet av den skolvisa delen av planen.

FÖRSLAG PÅ HUR JÄMSTÄLLDHET KAN KARTLÄGGAS I SKOLAN

Det är viktigt att regelbundet kartlägga situationen i en skola, d.v.s. undersöka ifall det finns svaga punkter vad gäller jämställdheten och jämlikheten i just vår skola. Ifall så är fallet, sätter vi upp mål och åtgärder för att förbättra situationen. Skolans ledning har ansvar för att dessa frågor åtgärdas och följs upp. Målet är att medvetandegöra personalen och eleverna om frågornas betydelse på arbetsplatsen och i undervisningen.

Information om nuläget kan fås fram på olika sätt. Det kan vara frågan om mindre enkäter kring en aktuell fråga eller en större kartläggning med t.ex. tre års mellanrum. Nedan några exempel.

a) Statistikanalys

- kartläggning av könsfördelningen i skolan
- ämnes- och kursval
- jämförelse av flickors och pojkars vitsord i ämnen / uppförande
- frånvaro
- elever i behov av stödinsatser
- fördelning av studiehandledning och elevvård

b) Observationer i klassrumssituation

- vilka namn nämns
- vem får svara
- allmän aktivitet, vem räcker upp handen
- till vem riktar läraren sin blick och sina kommentarer
- vem får spontant ta till orde
- till vem riktar läraren olika tillsägelser eller beröm
- i vilken mån vågar eleverna göra olika saker

c) Hur ser den fysiska miljön ur ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv?

d) Enkäter som genomförs i skolan (trivselenkät, Hälsa i skolan, m.m.)

SKOLSPECIFIK JÄMSTÄLLDHETS- OCH LIKABEHANDLINGSPLAN

Enligt jämställdhetslagen ska skolor och läroanstalter i samarbete med eleverna och personalen utarbeta en treårig skolspecifik plan. Planen ska vara konkret, lätt att förstå och framställas på ett sätt som motiverar elever, vårdnadshavare och skolans personal att arbeta och uppnå de bestämda målen. De konkreta målen skrivs in i skolans verksamhetsplan och utvärderas årligen.

Planen ska innehålla

1. en redogörelse för jämställdhets- och jämlikhetsläget i skolan,
2. åtgärder som behövs för att främja jämställdheten och jämlikheten,
3. en utvärdering av hur åtgärderna i en tidigare plan har genomförts

I praktiken betyder det här att varje skola ska genomföra egna kartläggningar. Dessa ska sedan fungera som arbetsredskap i den enskilda skolan och klargöra skolans rådande jämställdhets- och jämlikhetssituation. I den skolspecifika planen skrivs förslag på åtgärder och hur de följs upp för att säkra jämlikheten i skolan. Planen ska utarbetas av skolans personal och elever. Vid behov kan även vårdnadshavare delta i arbetet.

Skolans arbetsgrupp för jämställdhet och likabehandling ansvarar tillsammans med skolans ledning för arbetet. Upplägget ska följa tabellen nedan.

Skolspecifik jämställdhets- och likabehandlingsplan	
Skolans namn:	Datum för godkännande:
1. Redogörelse för jämställdhets- och jämlikhetsläget i skolan - identifiering av problemområden.	
2. Åtgärder som behövs för att främja jämställdhet och jämlikhet samt för att förebygga trakasserier - ett eller flera fokusområden, tidtabell, ansvarspersoner. Ta hjälp av Checklista för en jämställd skola .	
3. Planens tillgänglighet och hur vi informera om planen. Hur får elever, studerande och vårdnadshavare tillgång till planen?	

4. Utvärdering av hur åtgärderna genomförts. Resultat.

5. Hur går vi vidare?

LITTERATUR, LÄNKAR OCH MATERIAL

- [Verktyg för lärare att bedriva mångfaldsarbetet i åk 4-9.](#)
[Undervisningsmaterial och övningar.](#)
- [Skapa plats *Ekvalita* \(2020\) – en normutmanande bok för en mer inkluderande skola](#)
- Fakta och forskning om jämställdhet. <https://www.jamstall.nu/>
- Material för skolan om jämställdhet. Tips om hur du kan arbeta för en mer jämställd och normkreativ skola. [Gratis arbetsmaterial att ladda ner.](#)
- Ett studiepaket kring könsperspektiv i lärande inom skolan. [Webbplats med mycket bra.](#)
- [skolverket.se](#) Forskning, fördjupning, webbkurser, youtube-filmer, material för stöd och inspiration.
- www.folkhalsan.fi/snippelisnopp Enkel sexualundervisning för årskurs 1–6.
- <https://www.folkhalsan.fi/unga/professionella/jamstallldhet-i-skolan/>
- <https://www.folkhalsan.fi/unga/professionella/jamstallldhet-i-skolan/alla-med-pa-riktigt/> åk 7-9
- [Lista](#) på normkritiska böcker för 6-9 åringar, 9-12 åringar och ungdomar, som bibliotekarien tagit fram.
- På finska <https://wiki.helsinki.fi/display/TASUKO/Etusivu>
- Normer, källkritik, 7-9 gymnasiet
<https://statensmedierad.se/nohate/jagvilljobbaiklassrummet.1296.html>
- [Bryt!](#) Metodmaterial om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet.
- 7-9, gymnasiet [Machofabriken | Ett interaktivt jämställdhetsarbete tillsammans med unga.](#)

LOGGBOK FÖR DOKUMENTATION OCH PLANERING

Loggbok för skolans jämställdhets- och likabehandlingsarbete

Läsåret 2021-2022	Planen presenteras för hela personalen. Möte för skolans jämställdhetsgrupp och skolläda Diskussioner, övningar, andra satsningar kring jämställdhetsdagen 19.3.2022
Läsåret 2022-2023	
Läsåret 2023-2024	

Läsåret 2024-2025	
-------------------	--